

ZATWIERDZAM
MINISTER
SPRAW WNETRZNYCH
I ADMINISTRACJI
Mariusz Kamiński

PROGRAM SZKOLENIA KIEROWCY-KONSERWATORA SPRZĘTU RATOWNICZEGO OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH

KOMENDANT GŁÓWNY
OPRACOWAŁ
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ
Andrzej Bartkowiak
nadbrzoj. Andrzej BARTKOWIAK

Warszawa, ... *4 marca* ..... 2022 r.

Program powstał na podstawie ewaluacji „Programu szkolenia kierowców-konserwatorów sprzętu ratowniczego OSP” zatwierdzonego 17 listopada 2015 r. przez Komendanta Głównego PSP i zastępuje go.

SPIS TREŚCI

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE	4
1. Cel szkolenia	4
2. Sylwetka absolwenta.....	4
3. Warunki przyjęcia na szkolenie.....	5
4. Uprawnienia	5
II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO	6
1. Organizacja szkolenia	6
2. Zalecenia i wskazówki metodyczne	6
3. Przygotowanie, organizacja i przebieg egzaminu potwierdzającego nabyte uprawnienia strażaków ratowników OSP	6
4. Plan nauczania.....	8
III. TREŚCI KSZTAŁCENIA	9
1. Prawa i obowiązki kierowcy samochodu pożarniczego – 1T	9
2. Charakterystyka samochodów pożarniczych – 1T	9
3. Zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia i ustawiania samochodów pożarniczych – 1T	10
4. Eksploatacja motopomp i autopomp oraz pomp stosowanych w OSP – 4T, 6P ...	10
5. Obsługa techniczna samochodów pożarniczych – 1T, 1P.....	11
6. Eksploatacja agregatów prądotwórczych i osprzętu – 1T, 1P.....	11
7. Eksploatacja hydraulicznych i pneumatycznych zestawów ratowniczych – 1T, 1P	12
8. Eksploatacja ratowniczego sprzętu mechanicznego – 1T, 1P.....	12
9. Eksploatacja sprzętu ochrony dróg oddechowych – 1T.....	13
10. Bezpieczeństwo i higiena pracy/ służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych – 1T	13
11. Egzamin – 1T, 4P	13
IV. LITERATURA	14

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE

1. Cel szkolenia

Celem szkolenia jest przygotowanie kierowców-konserwatorów sprzętu OSP do wykonywania zadań operatora sprzętu, do obsługi samochodów pożarniczych oraz urządzeń z silnikami spalinowymi, stanowiących wyposażenie OSP, a także do konserwacji i drobnych napraw mających na celu utrzymanie pełnej sprawności sprzętu ratowniczego OSP.

2. Sylwetka absolwenta

Po ukończeniu szkolenia słuchacz powinien:

a) w sferze poznawczej:

- wymieniać prawa i obowiązki kierowcy samochodu pożarniczego;
- charakteryzować podstawowe samochody pożarnicze;
- omawiać standardy wyposażenia samochodów pożarniczych;
- wskazywać zasady BHP podczas obsługi sprzętu silnikowego.

b) w sferze praktycznej:

- przygotowywać do pracy hydrauliczne urządzenia ratownicze, agregaty prądotwórcze i sprzęt mechaniczny;
- przygotowywać do pracy motopompy i autopompy pożarnicze;
- uruchamiać i obsługiwać pompy i autopompy pożarnicze;
- obsługiwać w czasie działań ratowniczych i szkolenia urządzenia mechaniczne będące na wyposażeniu OSP;
- prowadzić dokumentację sprzętu znajdującego się na wyposażeniu OSP;
- prowadzić korespondencję radiową.

c) w sferze motywacyjnej mieć ukształtowane postawy:

- zdyscyplinowania;
- odpowiedzialności za powierzony sprzęt ratowniczy;
- odpowiedzialności za zdrowie i życie własne, innych ratowników, osób zagrożonych;
- odpowiedzialności za stan środowiska naturalnego.

3. Warunki przyjęcia na szkolenie

- dostarczenie karty skierowania przed rozpoczęciem szkolenia;
- wiek – ukończone 18 lat i nieprzekroczone 65 lat;
- prawo jazdy co najmniej kat. B;
- potwierdzenie ukończenia szkolenia podstawowego strażaka ratownika OSP lub równorzędnego.

4. Uprawnienia

Ukończenie szkolenia upoważnia do eksploatacji i obsługi wyposażenia technicznego przewidzianego w programie szkolenia, w ramach wykonywania działań ratowniczych w jednostkach OSP, o ile zostaną spełnione następujące warunki:

- w ramach szkolenia nabył wiedzę i umiejętności w zakresie eksploatacji i obsługi danego wyposażenia technicznego;
- zapoznał się z instrukcją obsługi danego wyposażenia technicznego w jednostce OSP;
- nie są wymagane dodatkowe uprawnienia państwowe na eksploatację i obsługę danego wyposażenia technicznego.

II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO

1. Organizacja szkolenia

1. Na realizację programu szkolenia przewidziano **28 godzin dydaktycznych**, w tym:
  - zajęcia dydaktyczne – 23 godziny dydaktyczne;
  - egzamin – 5 godzin dydaktycznych.
2. Kwestie nieuregulowane w przedmiotowym programie zostały określone w „Zasadach przygotowania strażaków ratowników ochotniczych straży pożarnych do udziału w działaniach ratowniczych”, które należy traktować komplementarnie.

2. Zalecenia i wskazówki metodyczne

1. Zajęcia teoretyczne powinny być organizowane dla całej grupy słuchaczy.
2. Zajęcia praktyczne należy prowadzić z zachowaniem zasady jeden instruktor na grupę (**4-8 słuchaczy**) stosownie do realizowanej tematyki.

3. Przygotowanie, organizacja i przebieg egzaminu potwierdzającego nabyte uprawnienia strażaków ratowników OSP

1. Egzamin składa się z części teoretycznej i praktycznej.
2. Egzamin na szkoleniu stacjonarnym:
  - a) Obydwie części egzaminu organizowane są po zrealizowaniu całego programu szkolenia.
  - b) Przed przystąpieniem do egzaminu przedstawiciele komisji egzaminacyjnej mają obowiązek zweryfikować dane osobowe słuchacza na podstawie jego ważnego dokumentu tożsamości;
  - c) Egzamin w części teoretycznej, należy przeprowadzić w formie pisemnej (test wielokrotnego wyboru z jedną odpowiedzią poprawną);
  - d) Egzamin po części teoretycznej uznaje się za zaliczony jeśli zdający uzyskał minimum 70 % możliwych do zdobycia punktów;
  - e) Do części praktycznej egzaminu, dopuszczani są słuchacze, którzy otrzymali zaliczenie z części teoretycznej egzaminu;
  - f) Część praktyczna egzaminu polega na wykonaniu przez słuchacza zadania praktycznego w zespole lub samodzielnie w oparciu o dostępny sprzęt, zgodnie z treściami kształcenia na szkoleniu i zachowaniem zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.
3. Egzamin na szkoleniu realizowanym przy wykorzystaniu metod nauczania na odległość:
  - a) Część teoretyczna egzaminu organizowana jest po ukończeniu przez słuchaczy części teoretycznej szkolenia, natomiast część praktyczna, po zakończeniu realizacji całego programu szkolenia.

- b) Egzamin w części teoretycznej, należy przeprowadzić stacjonarnie w jednym wyznaczonym dla wszystkich słuchaczy terminie w formie pisemnej (test wielokrotnego wyboru z jedną odpowiedzią poprawną).
  - c) Egzamin po części teoretycznej uznaje się za zaliczony, jeśli zdający uzyskał minimum 70 % możliwych do zdobycia punktów.
  - d) Zaliczenie części teoretycznej egzaminu daje możliwość uczestniczenia w części praktycznej szkolenia. Słuchacz, który nie uzyskał zaliczenia części teoretycznej nie jest dopuszczony do części praktycznej szkolenia.
  - e) Do części praktycznej egzaminu zostaną dopuszczeni słuchacze, którzy otrzymali zaliczenie z części teoretycznej egzaminu;
  - f) Część praktyczna egzaminu polega na wykonaniu przez słuchacza zadania praktycznego w zespole lub samodzielnie w oparciu o dostępny sprzęt, zgodnie z treściami kształcenia na danym szkoleniu i zachowaniem zasad bezpieczeństwa i higieny pracy i odbywa się po realizacji zagadnień praktycznych podstawy programowej szkolenia.
4. Do oceniania części pisemnej i praktycznej egzaminu stosuje się skalę: zaliczył(a), nie zaliczył(a).
5. Warunkiem ukończenia szkolenia jest zaliczenie obydwu części egzaminu. Wszyscy słuchacze, którzy zdali egzamin otrzymują zaświadczenie o ukończeniu szkolenia.

4. Plan nauczania

Lp.	Temat	T	P	R
1.	Prawa i obowiązki kierowcy samochodu pożarniczego	1	-	1
2.	Charakterystyka samochodów pożarniczych	1	-	1
3.	Zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia i ustawiania samochodów pożarniczych	1	1	2
4.	Eksploatacja motopomp i autopomp oraz pomp stosowanych w OSP	4	6	10
5.	Obsługa techniczna samochodów pożarniczych	1	1	2
6.	Eksploatacja agregatów prądotwórczych i osprzętu	1	1	2
7.	Eksploatacja hydraulicznych i pneumatycznych zestawów ratowniczych	1	1	2
8.	Eksploatacja ratowniczego sprzętu mechanicznego	1	1	2
9.	Eksploatacja sprzętu ochrony dróg oddechowych	1	-	1
10.	Bezpieczeństwo i higiena pracy/ służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych	1	-	1
11.	Egzamin	1	4	5
	Razem	14	15	29

III. TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Prawa i obowiązki kierowcy samochodu pożarniczego – 1T

Materiał nauczania:

Postanowienia kodeksu drogowego w odniesieniu do samochodów uprzywilejowanych. Zasady jazdy w kolumnie. Uprawnienia kierowcy.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić zasady poruszania się pojazdu uprzywilejowanego na drogach stosownie do postanowień kodeksu drogowego;
- omówić zasady jazdy w kolumnie;
- omówić uprawnienia kierowcy samochodu uprzywilejowanego;
- omówić zadania kierowcy po ogłoszeniu alarmu;
- odebrać polecenie wyjazdu;
- wymienić obowiązki kierowcy po zajęciu miejsca w samochodzie.

2. Charakterystyka samochodów pożarniczych – 1T

Materiał nauczania:

Podział pojazdów pożarniczych. Podstawowe dane techniczne i eksploatacyjne samochodów pożarniczych. Standardy wyposażenia. Dokumentacja pracy sprzętu silnikowego.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- scharakteryzować pojazdy pożarnicze;
- omówić standardy wyposażenia samochodów pożarniczych;
- wymienić podstawowe dane taktyczno-techniczne i eksploatacyjne najczęściej użytkowanych przez OSP samochodów pożarniczych;
- opisać podstawowe wyposażenie ww. samochodów;
- wykorzystać parametry techniczne sprzętu podczas działań ratowniczych;
- opisać zasady dokumentowania pracy pojazdu i sprzętu silnikowego.

3. Zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia i ustawiania samochodów pożarniczych – 1T, 1P

Materiał nauczania:

Zasady bezpieczeństwa dotyczące dojazdu i miejsca ustawienia pojazdu w czasie działań ratowniczych. Oznakowanie pojazdu i terenu działań. Elementy zabezpieczenia terenu akcji.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić zasady używania sygnałów świetlnych i dźwiękowych;
- omówić zasady bezpieczeństwa dotyczące dojazdu i miejsca ustawienia pojazdu;
- wskazać miejsce bezpiecznego ustawienia pojazdu;
- omówić zasady oznakowania pojazdu i terenu działań;
- ustawić i oznakować pojazd w czasie działań ratowniczych;
- omówić zasady zabezpieczenia terenu akcji;
- scharakteryzować zagrożenia wynikające ze specyfiki zdarzenia dla kierowcy i pojazdu.

4. Eksploatacja motopomp i autopomp oraz pomp stosowanych w OSP – 4T, 6P

Materiał nauczania:

Podział pomp pożarniczych. Przeznaczenie motopomp i autopomp. Oznaczenia motopomp i autopomp. Obsługa pomp, uruchomienie, pobór wody z pojazdu, zbiornika zewnętrznego, z hydrantu i od innych pomp. Podawanie wody na linie tłoczne, linie szybkiego natarcia i działko wodno-pianowe. Idea działania układu wodno-pianowego w samochodach gaśniczych. Przyrządy pomiarowe. Konserwacja pomp.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- opisać rodzaje i zasadę działania pomp pożarniczych;
- omówić przeznaczenie motopomp i autopomp;
- określić parametry pomp na podstawie oznakowania;
- uruchomić i obsłużyć motopompę i autopompę;
- omówić urządzenia pomiarowe, odczytać ich wskazania i obsłużyć tablicę sterowniczą układu wodno-pianowego;
- określić wydajność i ciśnienie pomp pożarniczych;
- przygotować stanowisko wodne motopompy;
- podać wodę i pianę na linie tłoczne, linie szybkiego natarcia i działko wodno-pianowe;

- uzupełnić zbiornik (zasysanie, hydrant, pompa);
- podać wodę w różnych warunkach terenowych;
- wymienić urządzenia zasysające w pompach oraz opisać ich rodzaje i sposób działania;
- dobrać paliwo w zależności od rodzaju silnika motopompy;
- przeprowadzić konserwację motopompy i autopompy.

5. Obsługa techniczna samochodów pożarniczych – 1T, 1P

Materiał nauczania:

Obsługa techniczna samochodów pożarniczych. Przygotowanie samochodu do ruchu drogowego. Podstawowe czynności techniczne, eksploatacyjne i konserwacyjne.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- określić zasady obsługi samochodów pożarniczych;
- określić warunki gwarancji i użytkowania samochodu, czasookresy przeglądów gwarancyjnych i badań technicznych;
- obsłużyć dodatkowe wyposażenie techniczne (instalacja wodno-pianowa, nagrzewnica, wyciągarka, blokada mostu itp.);
- wymienić zasady przechowywania paliw i smarów.

6. Eksploatacja agregatów prądotwórczych i osprzętu – 1T, 1P

Materiał nauczania:

Rodzaje sprzętu oświetleniowego. Agregaty prądotwórcze - typy i przeznaczenie. Warunki eksploatacyjno-użytkowe. Obsługa agregatów prądotwórczych i masztów oświetleniowych.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wymienić typy i omówić przeznaczenie agregatów prądotwórczych i sprzętu oświetleniowego;
- obsłużyć agregat prądotwórczy i maszt oświetleniowy;
- wyjaśnić dane techniczne na tabliczce znamionowej agregatu;
- omówić zasady bhp podczas przygotowania i pracy agregatów, masztów oświetleniowych.

7. Eksploatacja hydraulicznych i pneumatycznych zestawów ratowniczych – 1T, 1P

Materiał nauczania:

Rodzaje ratowniczych zestawów hydraulicznych i pneumatycznych. Warunki eksploatacyjno-użytkowe. Zasady przygotowania pomp hydraulicznych do pracy. Bieżąca konserwacja sprzętu. Bezpieczeństwo eksploatacji.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wymienić narzędzia i osprzęt wchodzący w skład ratowniczych zestawów hydraulicznych;
- wymienić narzędzia i osprzęt wchodzący w skład ratowniczych zestawów pneumatycznych;
- omówić warunki eksploatacyjno-użytkowe ratowniczych zestawów hydraulicznych i pneumatycznych;
- omówić budowę i wyjaśnić zasady przygotowania do pracy ratowniczych zestawów hydraulicznych i pneumatycznych;
- omówić zasady bhp podczas przygotowywania zestawów do pracy i w czasie pracy z zestawami;
- przygotować do pracy ratownicze zestawy hydrauliczne i pneumatyczne;
- przeprowadzić bieżącą konserwację narzędzi i osprzętu.

8. Eksploatacja ratowniczego sprzętu mechanicznego – 1T, 1P

Materiał nauczania:

Rodzaje sprzętu mechanicznego i jego przeznaczenie (pilarka łańcuchowa, przecinarka tarczowa, młot udarowy, wciągarki samochodowe i ręczne). Podstawowa budowa. Zasady bezpieczeństwa i higieny pracy. Obsługa i konserwacja bieżąca.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić podstawową budowę i zasady bhp podczas przygotowania do pracy i eksploatacji sprzętu mechanicznego;
- przygotować ratowniczy sprzęt mechaniczny do pracy i ocenić jego stan;
- wymienić zasady uruchamiania, sprawdzania naciągu łańcucha, uzupełniania paliwa i oleju, obsługi filtra powietrza i świecy zapłonowej pilarek łańcuchowych;
- wymienić zasady uruchamiania, sprawdzania naciągu paska, uzupełniania paliwa, obsługi filtra powietrza i świecy zapłonowej, regulacji gaźnika, wymiany i doboru tarczy w przecinarkach tarczowych;
- omówić przeznaczenie młota udarowego i udarowo-obrotowego, wciągarki silnikowej i ręcznej.

9. Eksploatacja sprzętu ochrony dróg oddechowych – 1T

Materiał nauczania:

Terminy przeglądów, wymagana legalizacja i dokumentacja.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- scharakteryzować dokumentację eksploatacyjną;
- przestrzegać terminów przeglądów i wymaganych legalizacji;
- omówić zasady prowadzenia bieżącej konserwacji.

10. Bezpieczeństwo i higiena pracy/ służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych – 1T

Materiał nauczania:

Bezpieczeństwo i higiena służby podczas akcji ratowniczych. Zagrożenia występujące podczas działań ratowniczych oraz szkoleń pożarniczych.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić warunki bezpieczeństwa pracy/ służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych;
- omówić kryteria odstępowania od zasad działania powszechnie uznanych za bezpieczne podczas prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych;
- podać przykłady zagrożeń występujących podczas działań ratowniczych, ćwiczeń oraz szkoleń pożarniczych.

11. Egzamin – 1T, 4P

IV. Literatura

1. Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 roku o ochotniczych strażach pożarnych (Dz. U. poz. 2490) i akty wykonawcze.
2. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 869 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1940 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 450 z późn. zm.).
5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 września 2021 roku w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. poz. 1737).
6. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 kwietnia 2003 roku w sprawie szczególnych zasad stwierdzania posiadania kwalifikacji przez osoby zajmujące się eksploatacją urządzeń, instalacji i sieci (Dz. U. nr 89 poz. 828 z późn. zm.).
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1992 roku w sprawie zakresu i trybu korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym (Dz. U. z 1992 r. nr 54 poz. 259).
8. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 roku w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. z 2003 r. nr 169 poz. 1650 z późn. zm.).
9. Zarządzenie Nr 3 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 9 marca 2021 r. zmieniające zarządzenie w sprawie gospodarki transportowej w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej. Dz. Urz. KG PSP poz. 2021.4.
10. Zasady przygotowania strażaków ratowników ochotniczych straży pożarnych do udziału w działaniach ratowniczych, KG PSP Warszawa 2022.
11. Wytyczne Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 14 kwietnia 2011 r. z późn. zm. dot. standaryzacji pojazdów pożarniczych i innych środków transportu Państwowej Straży Pożarnej.
12. Adamski A., Zarzycki J., Podstawowe pojęcia i definicje z zakresu ratownictwa w transporcie, Szkoła Główna Służby Pożarniczej, Warszawa 1999 r.
13. Bielicki P., Taktyka działań gaśniczych dla słuchaczy kursu kwalifikacyjnego szeregowych Państwowej Straży Pożarnej, Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, Fundacja Edukacja i Technika Ratownictwa, Warszawa 2004 r.
14. Derecki T., Sprzęt pożarniczy do podawania wody i pian gaśniczych, SGSP Warszawa 1999 r.
15. Gil D., Sprzęt gaśniczy, SP PSP Bydgoszcz 2004 r.

16. Gil D., Sprzęt ratowniczy, SP PSP Bydgoszcz 2004 r.
17. Gil D., Wyposażenie osobiste i ochronne strażaka, SP PSP Bydgoszcz 2004 r.
18. Jankowski K., Pruss W., Skubel R., Wciągarki w działaniach straży pożarnych, Szkoła Podoficerska Państwowej Straży Pożarnej, Bydgoszcz 2012 r.
19. Kaliciecki H., Podręcznik kierowcy mechanika straży pożarnych, Instytut Wydawniczy CRZZ Warszawa 1977 r.
20. Kaliciecki H., Motopompy pożarnicze, Instytut Wydawniczy CRZZ Warszawa 1979 r.
21. Baza Wiedzy KG PSP www.gov.pl.